

Rusland, Deutschland, Amerika

DOOR

ANT. PANNEKOEK.

I.

Bijna drie jaren heeft de oorlog geduurd, drie jaren van onmetelijke offers, van ondragelijke druk voor de massa's, zonder dat een spoor van massaal verzet opkwam. Vreemd scheen, na de breedsprakige oppositie tegen de veel zwakkere druk vóór den oorlog, nu ineens dit stomme, verzetlooze gehoorzamen en berusten van het proletariaat onder honger, marteling en vernietiging. En toch niet vreemd voor wie op de bodem van het imperialisme de klassestrijd ziet, die door machtsverhoudingen bepaald wordt. Het uitbreken van de oorlog, het ontwijken van de strijd, het overloopen van de leiders naar de zijde van de bourgeoisie was een reusachtige nederlaag van het proletariaat; alle machtsverhoudingen waren ineens ten ongunste van de arbeiders verschoven. De weg van strijd was afgesneden; zonder richtsnoer, zonder licht, zonder hoop stonden de proletarische massa's: het socialisme, waarop zij vertrouwd hadden, de ster van hun leven, had zich als baantjesjagend gekonkel met bourgeoispolitiek of als inhoudlooze frase ontpopt. In diepe machteloosheid bracht het proletariaat de donkere nacht der eerste oorlogsjaren door, onder steeds ondragelijker leed, steeds grooter offers brengend — tot langzaam een nieuwe opstandigheid opgroeide, niet als terugkeer van een tijdelijke dwaling tot oud inzicht, maar als nieuwe instinktieve practijk, tegen alle overlevering, tegen al wat zij als theorie kenden, als spontane daad van zelfbehoud tegenover vernietigende ellende — het eerste begin van een nieuwe socialistische strijd.

De Russische revolutie is de eerste groote opstandige volksbeweging, die uit de wereldoorlog geboren is. Daarom is zij in haar karakter het minst eenvoudig. Zij is geen klaar bewuste proletarische revolutie, maar een volksbeweging, waarin vele klassebewegingen en opposities, deels met, deels tegen elkaar, samenkomen. Juist omdat Rusland het minst rijp is voor een socialistische revolutie, was het het eerst rijp voor een volksopstand uit oorlogsellende. Juist omdat de regeering niet kapitalistisch genoeg was, omdat zij niet alle kapitalistische energie wist te ontvouwen, niet alle krachten der maatschappij in dienst van het imperialisme wist te organiseren, omdat zij niet geheel de ver- tegenwoordiger van de agressieve politiek der bourgeoisie was, daarom was zij niet sterk genoeg en moest zij het eerst vallen. In andere landen, schreef Henriëtte Roland Holst dadelijk na de Petersburger revolutie, heeft de regeering de honger georganiseerd; in Rusland was het Tsarisme niet bekwaam genoeg om de honger te organiseren, en

de ongeorganiseerde honger heeft het Tsarisme ten val gebracht. Een jaar lang op hongerrantsoen is uit te houden; maar drie dagen lang zonder eenig rantsoen beteekende opstand.

Daarbij kwam als tweede factor de strijd, die de Russische sociaaldemokratie (d.w.z. de richting-Lenin, die in Petersburg de meeste invloed had) onder de oorlog onverpouwd tegen de oorlog heeft gevoerd. Ook hierin komt de geringere ontwikkelingstrap van Rusland uit, waar de sociaaldemokratie nog geen plaats kon verwerven als gevestigde partij, die wat te verliezen had. Telkens opnieuw braken nog verleden jaar stakingen in de oorlogsindustrie uit, *de traditie van strijd bleef levendig*, en daardoor kwam het, dat een spontaan hongeroproer direkt kon overslaan tot een georganiseerde revolutionaire beweging.

Als derde faktor komt daarbij *de oppositie der bourgeoisie*. Men moet deze kracht niet overschatten; het eigenlijke werk werd door de arbeiders gedaan. De kadetten en Oktobristen keken, volgens de uitdrukking van een Engelsch korrespondent, het raam uit; ze keken toe, hoe kozakken en politie op de arbeiders insloegen, en dachten, dat het gezag meester zou blijven; toen het echter omgekeerd afliep en de opstand won, kwamen ze ook op straat en stelden zich aan het hoofd van de revolutie. Maar toch heeft de houding van de bourgeoisie een groote invloed op de revolutie gehad. Het was reeds lang bekend, dat zij in scherpe oppositie stond tot de Tsaar, omdat deze te veel aan vrede met Duitschland dacht; ondersteund door de Entente-regeeringen was zij van plan, bij de eerste gunstige gelegenheid een of andere grootvorst in diens plaats te zetten. Zij stak geen hand uit om de regeering te steunen, en daardoor vonden de arbeiders geen enkele sterke macht tegenover zich.

Daardoor is nu de toestand in Rusland eenigszins te vergelijken met die in Frankrijk na de Februari-revolutie van 1848. Evenals daar het geval was, staan hier twee klassen, die tesamen de revolutie maakten en samen regeeren, bourgeoisie en proletariaat, tegenover elkaar. Niet alleen principieel, maar ook in de meest aktueele praktische kwestie: de bourgeoisie wil de imperialistische oorlog, het proletariaat wenscht de vrede. En tusschen beide een andere klasse, toen in Parijs het gewapende kleinburgerdom, de nationale garde, nu in Rusland de gewapende boeren, de soldaten — de factoren, die beslissen, aan welke kant zij zich ten slotte zullen scharen, zullen over het verder verloop van de revolutie beslissen. Maar tusschen Rusland in 1917 en Frankrijk in 1848 bestaat dit groote verschil, dat toen de klassetegenstelling eerst tot eigen verwondering der beide klassen ontdekt moest worden, terwijl nu, van begin af aan, het proletariaat, tenminste in zijn kern, begrijpt, dat de regeering een andere vijandige klasse vertegenwoordigt. En nog

dit verschil, dat er een oorlog is, die de bourgeoisie dwingt, met alle macht een burgeroorlog te vermijden, maar die haar tegelijk de pakkende leuzen aanbiedt, om het minst bewuste deel van het proletariaat van klassestrijd af te houden. De verdedigingsoorlog is de leuze, waaronder het de Russische bourgeoisie voorloopig schijnt te gelukken, de breede schare van arbeiders en soldaten aan haar kant te krijgen — een leuze, die door haar dubbelzinnigheid nog allerlei praktische uitleg toelaat — van imperialistische oorlog tot wapenstilstand en feitelijke vrede — en daarom bij uitstek geschikt is voor een tijd van overgang, waarin de politieke wil der klassen zich nog moet vormen. In de verschillende richtingen van de Russische sociaal-democratie ziet men deze verschillende opvattingen vertegenwoordigd: de sociaal-patriotten als Tsjeidze willen den oorlog voortzetten; de richting-Axelrod, die het naast bij het Duitsche centrum staat, en van de vredesleuze een dogma maakt, wil een afzonderlijke vrede met de Duitsche regeering sluiten; de linkerzijde om Lenin wil vrede met het Duitsche proletariaat, door de revolutie naar Duitschland over te planten. Hieruit blijkt, dat de verdere loop van de Russische revolutie wezenlijk daarvan zal afhangen, of zij zich over het overige Europa zal verbreiden.

De Russische bourgeoisie staat voor nog andere problemen. In naam der democratie en uit noodzaak tegenover de Duitsche bezetting heeft zij aan de Polen volledige autonomie beloofd. Maar Polen is niet de eenige vreemde nationaliteit in het Russische rijk. Reeds steken de Ukrainers het hoofd op en reklameeren voor hun natie het geheele gebied tot Oeral en Zwarte zee — hun plan, een nationaal kongres te houden, zal misschien de voorloopige regeering dwingen om sneller, dan zij anders van plan was, de konstitueerende vergadering voor het geheele rijk bijeen te roepen. Hoe zal de Russische bourgeoisie daar dan tegenover het uit-elkaar-streven van de vele naties de eenheid van het rijk handhaven? Zij staat hier voor de tegenstelling tusschen de idealen der burgerlijke democratie uit den tijd van opkomend kapitalisme: de nationale zelfbeschikking, en de eisch van het imperialisme: sterke centralisatie van een wereldstaat. Onverzoenlijk is de tegenstelling niet; in vele landen is reeds het probleem opgelost de democratie in dienst van het imperialisme te stellen, door haar in de vorm te huldigen en haar de geestelijke inhoud te ontnemen. Hoe dit ook afloopt: hetzij in verwarring van binnenlandsche strijd der naties, hetzij in een vorm van gevestigde nationaliteitenstaat: zonder twijfel zal deze Russische onwikkeling weer sterk terugwerken als splijtende kracht op de eenheid der Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie.

II.

Alle oogen zijn nu op Duitschland gericht. De laatste autokratie in Europa, het laatste overblijfsel van middeleeuwsch despotisme te midden van vrije volken — zoo spreekt niet slechts de edele Wilson in zijn oorlogsverklaring, maar tot ver in de democratisch-socialistische pers van neutrale landen klinkt hetzelfde geluid, de hoop en de verwachting, dat de Duitsche arbeiders nu het Russische voorbeeld zullen volgen. Nu is het zeker waar, dat het eersie voorbeeld van een volksmassa, in staat om een der oorlogsregeeringen omver te werpen, geweldig moet werken, om het gevoel van machteloosheid van het proletariaat weg te nemen; de ban, die jaren lang de geesten drukte, is nu weg. Maar in deze verwachtingen wordt toch het groote verschil over het hoofd gezien, dat zich in korte scherpte aldus laat formuleeren: *de Russische revolutie is een burgerlijke revolutie; de Duitsche zou een proletarische revolutie zijn.* In Rusland is de Tsaar gevallen, omdat hij aan het imperialistisch streven der bourgeoisie niet kon voldoen; in Duitschland staat de bourgeoisie gesloten achter regeering en dynastie, die sinds een halve eeuw de zuiverste vertegenwoordiger van grootkapitalistische belangen was. In Duitschland staat het proletariaat alleen tegen de vereenigde macht van bourgeoisie, grondbezit en regeering, tegen alle heerschende klassen. Daarom zal een Duitsche revolutie, wanneer zij eenmaal komt, oneindig diepere beteekenis en wijdere strekking hebben dan de Russische. Daarin ligt tegelijk haar ontzaglijke moeilijkheid besloten en dit verklaart het lange uitblijven. Het gaat er niet om, zooals de Engelsche en Amerikaansche heeren in naïefgeraffineerde combinatie vnn domheid en huichelarij het voorstellen, het juk van een ontoerekenbaar despoot af te werpen: het gaat om den strijd tegen alle machten van het kapitaal. Daarom reeds moet men niet te hooge verwachtingen omtrent het uitbreken van een Duitsche revolutie hebben. Daar komt bij, dat het Duitsche proletariaat in den oorlog een geheel andere leerschool doorliep dan het Russische: door zijn leiders, zijn partij — zoowel de richting Scheidemann als de richting Haase — van alle strijd afgehouden, kunnen strijdgedachten eerst opkomen, *naarmate het zich geestelijk van de sociaaldemokratie* (van beide partijen, de oude en de nieuwe) *losmaakt.* En terwijl in Rusland de arbeiders meest in de fabrieken, de boeren aan het front waren, staat in Duitschland de massa der jonge en krachtige arbeiders aan het front, en zijn ze in de fabrieken en steden door vrouwen vervangen.

En toch, ondanks al die ongunstige omstandigheden, broeit er wat in Duitschland. De reusachtige offers, de ontrouwering op militair terrein, en vooral de honger, de voortdurende knagende honger der

halfverzadiging, die niet snel tot woede prikkelt, maar de kinderen uitteert en langzaam doet sterven — zij moeten eindelijk de grens van wat geduldig te dragen is, overschrijden. En nu komt, midden April, de vermindering der broodrantsoenen, terwijl de natuur zelf, door het uitblijven van alle groeikracht, de menschen als het ware tot uiterste daden schijnt te willen drijven. Moedeloos stamelend trachten de burgerlijke bladen de arbeiders aan te praten om toch vol te houden:

„Wat nu aan brood van ons genomen wordt, is om zoo te zeggen het laatste stukje, dat wij nog sparen en missen kunnen . . . Men mag verlangen, dat deze maatregel geen uur langer van kracht blijft, dan de uiterste en bitterste nood van het rijk het volk tot dit zware offer dwingt. Men mag zelfs eischen, dat tijdelijk militaire doelen achtergesteld worden bij het naastliggende doel der volksvoeding.

. . . . Nu is wellicht het groote psychologische oogenblik gekomen, waarop de beslissing van den oorlog begint en zijn richting krijgt . . . De gedachte aan ons lot, als wij ons niet beheerschen en moedeloos, juist op dit oogenblik voor den vijand bukken, moet ieder Duitscher dwingen: het hoofd omhoog. Het kan nog maar om enkele weken, hoogstens om enkele maanden gaan, dan moet de bloedige eindstrijd uit zijn en de vrede komen. De keizer zelf heeft de vrede beloofd. Slechts verblinde verleiders, kortzichtige dwazen kunnen nu wagen het volk met dit laatste zware offer der rantsoenvermindering tot vertwijfeling te brengen . . . Reeds nadert de overwinning, reeds nadert het einde met een eervolle vrede voor het vaderland. Wie nu de bezinning (die Nerven) verliest, berooft de helden, die haast drie jaar aan het front hun bloed stortten, van het succes van hun strijd, hun onnoemelijk lijden, en berooft Duitschland en het Deutsche volk van geluk, bloei en rijkdom in de toekomst”.
(*Kölnische Zeitung*, 15 April).

En reeds barstte hier en daar verzet los, ternauwernood nog in toom gehouden door de leiders, die in Berlijn zich aan het hoofd van een „ördelijke” proteststaking stelden. Massale hongeroproeren zijn in deze en de eerstvolgende maanden haast met wiskundige zekerheid te verwachten; en onder de tegenwoordige omstandigheden, nu aan het Westelijk front Duitschland steeds meer verliest, kunnen deze hongeroproeren wellicht tot een revolutionaire volksbeweging aangroeien. Nooit was in Duitschland de kans op een revolutie zoo groot als in de eerstkomende tijd.

Dus toch een proletarische, een socialistische revolutie? Wij hebben zoeven de tegenstelling tusschen Rusland en Duitschland zeer scherp gesteld; het is nu zaak, om aan te wijzen, dat zij toch niet te absoluut mag genomen worden. Komt het eenmaal zoover, dat het oproer steeds verder om zich heen grijpt, dat de politie machteloos is, dat de soldaten met het volk fraterniseeren (alles nog heel andere dingen dan in Rusland) en de wapenen tegen de regeering richten — dan zal

evenals in Rusland *de bourgeoisie zich aan het hoofd van de revolutie stellen*. Er zijn genoeg groepen van het kleinere kapitalisme ontevreden, er zijn genoeg onverbruikte politici met democratische kleur, Fortschrittler en sociaaldemokraten, om als leiders van een revolutie „tegen het absolutisme, tegen de jonkers, voor liberalisme en socialisme” op te treden. Zij zullen haar tot een niets-dan-politiek-democratische omwenteling trachten te beperken en er zoo de voor het kapitalisme gevaarlijke spits af te breken. Het Deutsche kapitalisme heeft zich een halve eeuw lang vereenzelvigd met de absolutistisch-militairistische jonkerregering — maar *het kapitalisme kan ook anders*. Als het moet, werkelijk móét, kan het met elke regeervorm werken. Kan de dynastie geen overwinning verzekeren, dan wordt zij een onbruikbaar instrument. Breekt het volk de vorsten- en jonkermacht, beter dan in 1848, zóó dat ze voor goed gebroken is, dan zal het kapitaal zich schikken, liever dan de macht geheel aan het proletariaat te laten. Het zal het niet graag doen, want daarbij zal het allerlei imperialistische veroveringsplannen moeten laten varen; maar liever zal het houden wat het nog heeft en yedden wat kan, dan alles te verliezen. Dan zal het ook de vrede krijgen; want de Engelsche bourgeoisie zal dan van de vrees voor zijn agressieve mededinger ontslagen zijn.

Natuurlijk zal dan daarmee de Deutsche revolutie niet afgesloten maar eerst begonnen zijn. Hoe de klassestrijd zich daarin ontwikkelen zal, en hoe deze weer op de andere landen, op de algemeene politiek, op het wereldimperialisme zal terugwerken, daarover is nog maar hoogst moeilijk een vermoeden op te stellen. Wij staan dan aan het begin van een periode van zoo vérstrekkende, diep ingrijpende wereldgebeurtenissen, dat elk voorbeeld in de moderne wereldgeschiedenis daarvoor ontbreekt.

III.

Terwijl in Europa reeds „de hand op de muur” verscheen en zijn vurige letters schrijft, stort Amerika zich als frissche kracht in de wereldoorlog. Wilson de pacifist — nooit is het pacifisme zoo geblameerd en in zijn ware gedaante getoond — roept zijn volk op voor den strijd vóór de vrijheid, tegen de barbaarschheid. Toen Engeland drie jaar geleden de oorlog begon vóór vrijheid, vóór democratie, vóór kultuur, tegen imperialistisch geweld, toen spraken wij van huichelarij; maar er was toch in zooverre een grond voor die mooie tirades, als in Engeland inderdaad de burgerlijke kultuur en de persoonlijke vrijheid hooger stonden dan in Duitschland. Maar Amerika: waar bij verkiezingen de meest schaamteloze corruptie heerscht, waar bij stakingen de arbeiders geregeld door gewapende hooligans neergeschoten worden, waar bij elk konflikt tusschen kapitaal en arbeid de meest wetteloze gewelddaden

ongestraft gepleegd worden, waar voormannen der arbeidsbeweging opgelicht, veroordeeld en terechtgesteld worden op notorisch valsche verklaringen van als zoodanig bekende misdadigers, waar werkelozen opgesloten en mishandeld worden met geraffineerde wreedheid, waar persoonlijke vrijheid en rechtszekerheid zoo weinig gerespekteerd worden als in geen enkel ander land, Rusland vóór de revolutie uitgezonderd, waarmee vergeleken zelfs de Pruissische politieheerschappij als model van strikte onpartijdigheid en humaniteit mag gelden — Amerika als kampioen voor kultuur en vrijheid! Het loont natuurlijk niet, de frases en leuzen te kritiseeren, die elke imperialistische regeering noodig heeft, als zij een oorlog wil. Van meer belang is het, de werkelijke drijfveeren te onderzoeken, die Wilson, als woordvan het groote dollarkapitaal, er toe konden brengen aan de oorlog deel te nemen.

Oogenshijnlijk is er bij deze oorlog geen voordeel te behalen. De Amerikaansche kapitalisten leverden tegen grof geld reusachtige massa's oorlogsmateriaal aan de Entente; milliarden hebben ze daarmee verdiend: nu zullen ze hetzelfde oorlogstuig naar het Fransche front mogen zenden zonder dat ze er geld uit Engeland of Frankrijk voor krijgen. Wel is waar is het voor de fabrikanten hetzelfde, of zij door Engeland of door hun eigen regeering betaald worden; en mogelijk vreesden zij, nu Engeland en Frankrijk hun oorlogsindustrie in orde hebben, een verminderen van de bestellingen zoodat zij een nieuwe afnemer noodig hebben. Tevoren leenden de Amerikaansche kapitalisten geld aan de Entente en werden zij, in plaats van het verarmde Engeland, de bankiers van de wereld: nu zullen ze aan hun eigen land geld kunnen leenen. Van het engere geldstandpunt bezien lijkt het meedoen van Amerika een domheid, een toegeven aan hartstocht en haat, waarbij het als staat slechts nadeelen lijdt: reusachtige uitgaven en toenemende schuldenlast voor een land, dat te voren niets deed dan oorlogswinst opstrijken.

Maar het imperialisme is geen kleine bekrompen winzucht; het is groote winzucht, tot de hoogte van een energieke wereldpolitiek opgeklommen. Om zijn groote doeleinden te bereiken moet het groote uitgaven en offers wagen; imperialistische politiek mag niet krenterig zijn. Niet de onmiddellijke winst, maar de *algemeene imperialistische politiek* heeft het optreden van Amerika bepaald. Reeds dadelijk moest het stadium van de Europeesche oorlog tot ingrijpen dwingen: wel was Duitschland in de verdediging teruggedrongen, maar de duikbootoorlog begon zwaar op Engeland te drukken. Amerika is financieel te zeer bij een overwinning van de Entente geïnteresseerd, om lijdelijk aan te zien, dat de strijd misschien onbeslist zou blijven: *Google* aktieve hulp tegen de

duikbootbedreiging was dus noodig, en dit zal ook wel de voornaamste oorlogsaktie van Amerika zijn.

Maar er komt meer bij. Door de geweldige uitputting van Europa wordt Amerika het leidende kapitalistische land der wereld; het wil daarom ook politiek meespreken en over de toekomst van Europa mee beslissen -- de leer van Monroe in zijn tegendeel verkeerd. In de verdere lotgevallen van de kapitalistische wereld wil het *een eerste beslissende macht* zijn; nu in Europa, straks in Oost-Azië, waar nog een beslissende strijd wacht. Voor die strijd is Amerika militair niet toegerust: tegenover het Japansche leger zou het geen troepen van beteekenis kunnen stellen. Dat weten de Amerikaansche regeerders; maar zij weten ook, hoe moeilijk het is, zulke voorbereidingen te treffen, die diep ingrijpen in de ingewortelde instellingen van het land. Engeland kon stap voor stap, in twee jaren, tot een zoo goed als algemeene dienstplicht overgaan; het had de tijd om de menschen geleidelijk er aan te wennen, omdat de vijand over zee stond. Die zekerheid heeft Amerika niet; het heeft dadelijk een leger noodig. En dat kan het alleen krijgen, wanneer een overigens absoluut-ongevaarlijke oorlog de noodige militaire geestdrift en oorlogsroes wekt. De gelegenheid was nu gunstig, om uit de verontwaardiging over Duitsche barbaarschheid en gruwelen de noodige munt te slaan; en de haastige indiening van een *wet tot verplichte krijgsdienst* door Wilson toont, waar het om te doen was. Niet voor deze oorlog is dat noodig, maar voor komende oorlogen. Deze oorlogsverklaring dient slechts als psychologisch middel ter voorbereiding van de komende strijd om wereldheerschappij.

Daarmee breekt een nieuw tijdperk voor de Amerikaansche arbeidersbeweging aan. Ook Amerika zal dan de baan der wereldrevolutie betreden.

Indië Weerbaar?

DOOR

B. COLTOF.

Het is niet enkel een toeval, een gril van de Muze der historie, noch ook het glorieus resultaat van de dapperheid en stoutmoedigheid onzer voorvaders, dat het kleine Holland een in alle opzichten zoo buitengewoon belangrijk koloniaal rijk bezit. Integendeel; veeleer zou men aan een malle gril der Muze moeten denken, indien het wereldtooneel anders verdeeld ware. Holland gelegen aan de uitmonding van Europa's voornaamste handelswegen eenerzijds, aan het beginpunt van den waterweg naar de Nieuwe Wereld ter andere zijde, was door zijn